

Dosarul nr. 2ra-342/2022
2-11015644-01-2ra-04042022

Prima instanță: Judecătoria Cahul, sediul Central (M. Bușuleac)
Instanța de apel: Curtea de Apel Cahul (R. Petrov, N. Bondarenco, S. Pilipenco)

Î N C H E I E R E

01 iunie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al
Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele completului, judecătorul
judecători

Dumitru Mardari
Mariana Pitic
Victor Burduh

examinând admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Agenția Relații Funciare și Cadastru împotriva lui Trifan Ciumașu, intervenienți accesorii Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Ministerul Economiei al Republicii Moldova și Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova cu privire la exproprierea terenului agricol pentru cauză de utilitate publică de interes național, împotriva deciziei din 23 decembrie 2021 a Curții de Apel Cahul,

c o n s t a ț ă :

La 29 noiembrie 2011, Agenția Relații Funciare și Cadastru în interesele Republicii Moldova, a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Trifan Ciumașu cu privire la exproprierea terenului agricol cu suprafața de 0,639 ha, nr. cadastral xxxx, în folosul statului cu restituirea despăgubirii în sumă de 50 796,10 de lei din contul bugetului de stat.

În motivarea acțiunii a indicat că, potrivit Legii nr. 176 -XVI din 10.06.2008 privind declararea utilității publice a lucrărilor de interes național, terenul agricol, care aparține lui Trifan Ciumașu în proprietate privată cu nr. cadastral xxxx cu suprafața totală de 0,639 ha, amplasat în satul xxxx, raionul xxxx, înregistrat la Oficiul Cadastral Teritorial Cahul la data 04 iulie 2007, este supus exproprierii pentru cauză de utilitate publică de interes național pentru construcția Portului Internațional Liber Giurgiulești.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 186 din 09.03.2009 cu privire la unele măsuri privind asigurarea activității Portului Internațional Liber Giurgiulești, Agenția Relații Funciare și Cadastru este împuternicită să asigure prin intermediul întreprinderilor subordonate realizarea prevederilor Legii nr. 176, precum și asigurarea controlului comisiei pentru soluționarea întâmpinărilor expropriaților la propuneri de expropriere, aprobat prin Hotărârea sus menționată.

În bază art. 9 din Legea nr. 488-XVI din 08.07.1999 și conform Hotărîrii Guvernului nr. 186 din 09.03.2009, Agenția prin scrisoarea nr. 36-01-08/1634 din 18.08.2010 a prezentat oferta de exproprie a terenului agricol privat cu număr cadastral xxxx cu suprafața totală de 0,639 ha la prețul de despăgubire calculat în suma de 50 796,10 de lei determinat în conformitate cu prevederile legislației vigoare, iar la calcularea cuantumului despăgubirii, comisia a ținut cont de prețul la care se vând imobile și drepturile de același fel în teritoriul respectiv și legislația în vigoare.

Conform art. 17 alin. (1) din Legea nr. 1308-XIII din 25.07.1997 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului/Monitorul Oficial 57-58/515, 04.09.1997, compensarea pierderilor cauzate de înstrăinarea forțată a terenurilor are loc conform prețului de piață al acestora, dar nu mai puțin decât prețul normativ calculat conform tarifelor prevăzute la poziția a II-a din anexă.

În conformitate cu art. 10 alin. (2) din Legea nr. 488-XIV din 08.07.1999, expropriatul Trifan Ciumașu a depus întâmpinare împotriva ofertei, care a fost înregistrată la Agenție cu nr. C380 din 28.09.2010, neacceptând oferta și solicitând transmiterea terenului în arendă.

Potrivit prevederilor art. 11 din Legea nr. 488 din 08.07.1999 și în temeiul Hotărîrii Guvernului, Trifan Ciumașu a fost invitat la ședința pentru soluționarea întâmpinărilor expropriaților la propunerile de exproprie pe data 01.10.2010, invitația nr. 36/01-08/1937 din 28.10.2010.

În cadrul ședinței, expropriatul a solicitat schimbarea terenului cu echivalentul amplasat în municipiul Chișinău și apartamente în municipiul Chișinău.

A indicat că, părțile au ajuns la un acord comun, că pentru a lua decizia în fond asupra subiectului este necesară o examinare suplimentară și consultarea cu Guvernul privind posibilitatea oferirii unui alt teren agricol.

În baza art. 9 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488 din 08.07.1999, în urma consultărilor cu organele administrației publice, Comisia nu a adoptat întâmpinarea expropriatului (nr. 36/01-08/1334 din 22.07.2011) și prin oferta repetată privind exproprierea terenului agricol proprietatea privată s-a propus în schimb la discreția expropriatului, un alt teren echivalent din cele existente, proprietate a statului, amplasate în unele din UAT, s. Sadova r-nul Călărași, s. Sculeni r-nul Ungheni, s. Plopi r-nul Cantemir, s. Cairaclia r-nul Taraclia.

Întâmpinarea, parvenită la data 19.09.2011 înregistrată cu nr. 2419, prevede dezacordul total al ofertei. Alte propuneri scrise de la titularul obiectului exproprierii nu au parvenit.

Astfel, potrivit procesului - verbal nr. 6 din 04.10.2011, s-a constatat că nu s-a ajuns la un acord comun cu proprietarul obiectului exproprierii și actele au fost expediate Agenției Relații Funciare și Cadastru pentru soluționarea exproprierii prin intermediul instanței de judecată.

Conform art. 13 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488-XIV din 08 iulie 1999, în cazul în care părțile nu ajung la un acord asupra exproprierii în modul stabilit la art. 9-12, exproprierea pentru cauză de utilitate publică nu poate fi făcută decât prin hotărâre judecătorească cu dreptă și prealabilă despăgubire.

Prin încheierea din 06 iunie 2012 a Judecătoriei Cahul, s-au atras în proces în calitate de intervenienți accesorii, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Ministerul Economiei al Republicii Moldova și Centrul pentru Drepturile Omului

din Moldova (f.d. 81).

Prin hotărârea din 25 octombrie 2021 a Judecătorei Cahul, sediul Central, s-a admis cererea de chemare în judecată depusă de Agenția Relații Funciare și Cadastru împotriva lui Trifan Ciumașu, intervenienți accesorii Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, Ministerul Economiei al Republicii Moldova și Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova cu privire la exproprierea terenului agricol pentru cauză de utilitate publică de interes național.

S-a expropriat pentru cauză de utilitate publică de interes național în folosul statului, terenul agricol cu suprafața de 0,639 ha cu nr. cadastral xxxx proprietate a lui Trifan Ciumașu, cu încasarea în folosul lui Trifan Ciumașu din bugetul de stat a sumei de 50 796,10 de lei.

Prin decizia din 23 decembrie 2021 a Curții de Apel Cahul, s-a respins ca fiind nefondat apelul declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și s-a menținut hotărârea din 25 octombrie 2021 a Judecătorei Cahul, sediul Central.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a constatat că, prima instanță a determinat toate circumstanțele de fapt și de drept ale cauzei, a interpretat corect normele materiale și a apreciat obiectiv probele administrate de ambele părți, iar în consecință soluția de admitere a acțiunii și încasare a despăgubirii în beneficiul lui Trifan Ciumașu, este una întemeiată.

Instanța de apel a reținut că, Agenția Relații Funciare și Cadastru anterior depunerii prezentei acțiuni în instanța de judecată, a respectat procedura stabilită de lege, aducând la cunoștința pârâtului Trifan Ciumașu despre exproprierea terenului agricol proprietate privată a acestora, pentru cauză de utilitate publică privind construcția Portului Internațional Liber Giurgiulești, contra despăgubirii de 50796,10 de lei.

Pârâtul, Trifan Ciumașu nu a acceptat propunerea de expropriere venită din partea Agenției Relații Funciare și Cadastru, drept rezultat a înaintat întâmpinare prin expunerea unei alte modalități de expropriere, cum ar fi arenda.

Examinând întâmpinarea pârâtului Trifan Ciumașu, Agenția Relații Funciare și Cadastru a comunicat acestuia repetat oferta de expropriere a terenului agricol proprietate privată și i-a propus în schimb, un alt teren echivalent din cele existente, proprietate a statului, amplasate în unele din UAT: s. Sadova, r-nul Călărași; s. Sculeni, r-nul Ungheni; s. Plopi, r-nul Cantemir; s. Cairaclia, r-nul Taraclia, însă propunerea a fost respinsă de către pârât. Astfel, Agenția Relații Funciare și Cadastru acționând în interesele Republicii Moldova, solicitând instanței de judecată exproprierea terenului agricol cu nr. cadastral xxxx proprietatea lui Ciumașu Trifan, acordându-i despăgubirea de 50 796,10 de lei, pe care o consideră ca fiind dreaptă și prealabilă despăgubire.

Instanța de apel, a stabilit că apelantul se axează pe faptul încasării despăgubirilor din contul bugetului de stat, dar nu de la Agenția Relații Funciare și Cadastru, fără a contesta cuantumul despăgubirii acordate de Stat pentru exproprierea terenului agricol proprietate privată a pârâtului.

Statul, prin intermediul Agenției Relații Funciare și Cadastru la stabilirea cuantumului despăgubirii de expropriere a terenului agricol pentru cauză de utilitate publică, i-a propus pârâtului pentru exproprierea terenului agricol cu nr. cadastral xxxx suma de 50 796,10 de lei.

Despăgubirea stabilită de Agenția Relații Funciare și Cadastru a fost calculată în baza prețului normativ stabilit în poziția a II-a din Anexa la Legea privind prețul

normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, cu toate că în art. 15 alin. (2) și (3) din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică, legislatorul expres a prevăzut că, despăgubirea se compune din valoarea reală a imobilelor sau a drepturilor patrimoniale supuse exproprierii, iar art. 17 alin.(1) din Legea privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, stabilește că, compensarea pierderilor cauzate de înstrăinarea forțată a terenurilor are loc conform prețului de piață al acestora, dar nu mai puțin decât prețul normativ calculat conform tarifelor prevăzute la poziția a II-a din anexă. Astfel, calculând despăgubirea pentru exproprierea terenului în baza prețului normativ de înstrăinare a terenurilor agricole, Agenția Relații Funciare și Cadastru a ținut cont de prevederile legislației în vigoare care reglementează acest aspect.

Drept urmare, prima instanță pentru exproprierea terenului agricol proprietate a lui Trifan Ciumașu întemeiat a reținut valoarea de despăgubire a terenului agricol supus exproprierii, în mărime de 50 796,10 de lei, ca fiind o dreaptă și echitabilă despăgubire. Or, în cadrul ședinței de judecată pârâtul nu s-a prezentat și nu a manifestat un dezacord cu propunerea reclamantului.

Instanța de apel, în vederea asigurării unui just echilibru între cerințele de interes general al societății și imperativele apărării dreptului de proprietate, a stabilit că suma de 50 796,10 de lei propusă de Stat prin intermediul Agenției Relații Funciare și Cadastru și atribuită de prima instanță ca valoare de despăgubire pentru exproprierea terenului agricol, proprietate privată a lui Trifan Ciumașu, va fi în măsură să acopere înstrăinarea forțată a bunului, cât și alte drepturi patrimoniale pe care pârâtul le-ar fi putut obține din folosirea terenului agricol.

La 07 martie 2022, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea parțială a hotărârilor instanțelor inferioare în partea încasării din contul bugetului de stat a mijloacelor bănești cu titlu de expropriere și cheltuieli de judecată.

În motivarea recursului a manifestat dezacordul cu hotărârile instanțelor ierarhic inferioare și a menționat că art. 15 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488 din 08.07.1999, stabilește expres că valoarea obiectului exproprierii se stabilește de către experți, prin intermediul unui raport de expertiză, iar art. 148 din Codul de procedură civilă, stipulează că pentru elucidarea unor aspecte de domeniul științei, artei, tehnicii, meșteșugurilor artizanale și din alte domenii, apărute în proces care cer cunoștințe speciale, instanța dispune efectuarea expertize, la cererea părții sau a unui alt participant la proces, iar în cazurile prevăzute de lege, din oficiu, respectiv că, raportul scris al specialistului, nu pot înlocui raportul de expertiză. Astfel, atât prima instanță, cât și instanța de apel pentru admiterea acțiunii urmau să facă trimitere la un raport de expertiză corespunzător.

A susținut că, având în vedere că prin Hotărârea Guvernului nr. 186/2009 cu privire la unele măsuri privind asigurarea activității Portului Internațional Liber Giurgiulești, Agenția Relații Funciare și Cadastru a fost împuternicită să asigure realizarea procesului de expropriere a imobilelor vizate, în situația admiterii acțiunii, instanța urma să dispună încasarea acestora prin intermediul Agenției Relații Funciare și Cadastru. Or, executarea unei hotărâri judecătorești în materie de expropriere a bunurilor imobile implică atât atribuirea unor mijloace bănești pentru bunul expropriat cât și înregistrarea simultană a dreptului de proprietate a statului asupra acestor bunuri.

La 04 aprilie 2022, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimaților

copia cererii de recurs depusă de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, cu înștiințarea despre posibilitatea depunerii referinței, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire anexată la materialele dosarului (f.d. 217).

Cu referire la termenul de declarare a recursului, instanța de recurs menționează că, Curtea de Apel Cahul a emis dispozitivul deciziei la 23 decembrie 2021.

La data de 13 ianuarie 2022 a fost expediată în adresa participanților la proces decizia motivată (f.d. 210), însă date privind recepționarea acesteia la materialele cauzei lipsesc.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Recursul a fost declarat la 07 martie 2022, astfel, se constată că recurentul s-a conformat prevederilor legale și a declarat recursul împotriva deciziei instanței de apel în termenul stabilit de lege.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) și (3) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia.

Judecătorul raportor verifică încadrarea în prevederile legii a temeiurilor invocate în recurs și face un raport verbal în fața completului de judecată instituit în conformitate cu alin. (2).

Examinând temeiurile recursului completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține următoarele.

Temeiurile de declarare a recursului sunt prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4).

Instanța de recurs reține, că examinarea admisibilității recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în cererea de recurs cu temeiurile prevăzute în art. 432 din Codul de procedură civilă.

La caz, Colegiul constată că argumentele invocate în cererea de recurs nu se încadrează în limitele stabilite de norma indicată, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei contestate or, motivele recursului sunt similare celor invocate în cadrul judecării pricinii, asupra căror instanța de apel s-a pronunțat.

Dezacordul recurentului cu decizia instanței de apel, relatarea situației nu constituie un temei de casare a deciziei contestate or, recursul exercitat conform Secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

Totodată, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține că, potrivit regulilor din Secțiunea a II-a din Capitolul XXXVIII Codul de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele de fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural și anume dacă se invocă că instanța de apel a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând în mod flagrant regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 din Codul de procedură civilă.

Din recursul declarat nu rezultă că instanța a apreciat arbitrar probele.

În acest sens Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa constantă statuează că, dreptul de acces la instanțe nu este absolut. Există limitări implicit admise (Golder împotriva Regatului Unit, p.38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), p. 230). Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (Luordo împotriva Italiei, p. 85). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (Levages Prestations Services împotriva Franței, p. 45).

Curtea a mai reiterat că, modul de aplicare a articolului 6 procedurilor în fața instanțelor ierarhic superioare depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor respective; trebuie ținut cont de totalitatea procedurilor în sistemul de drept național și de rolul instanțelor ierarhic superioare în acest sistem (a se vedea Botten v. Norway, hotărâre din 19 februarie 1996, Reports 1996-I, p. 141, § 39).

La fel, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt pot fi conforme cu cerințele articolului 6 § 1 (a se vedea Helmers c. Suediei 9 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

În conformitate cu art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului. Încheierea se emite conform prevederilor art. 270 și nu conține nici o referire cu privire la fondul recursului.

Având în vedere cele expuse mai sus, recursul declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă și, drept urmare, este inadmisibil.

În conformitate cu art. art. 270, 433 lit. a), 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e :

Se consideră inadmisibil recursul declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Dumitru Mardari

judecători

Mariana Pitic

Victor Burduh